

संधि । सन्धि Saṁdhi

Saṁdhi o sandhi significa literalment ‘unió’, ‘posar junt’; derivat de l’arrel verbal धा dhā [tenir] i del prefix सम् sam [junt]. És la conjunció o unió de lletres, combinacions eufòniques, que es produeix quan entren en contacte una amb l’altra. Aquesta **unió** pot ser **externa** (entre paraules) o **interna** (a l’interior de la paraula). Els canvis als que està subjectes tant vocals com consonants són molt nombrosos. Els canvis entre vocals més regulars i freqüents són els anomenats ‘guṇa’ (fer fort algo que és feble) i ‘vṛddhi’ (creixement).

algunes regles generals

- Les arrels verbals agafen guṇa quan poden, **excepte** si acaben amb vocal llarga seguida de consonant
ex. जीव् → जीवति ; o amb vocal breu seguida de doble consonant. ex. निन्द् → निन्दति
- A final d’un mot “en pausa”, que acaba una frase o un vers, sols hom pot trobar vocals i diftongs (**excepte** ऀ ऀ i ऀ), oclusives sordes no aspirades (**excepte** c), nasals (**excepte** ñ), h i l.
- **No prenen saṁdhi** les terminacions del dual ī, ū, e seguides de vocal, aquest fet s’anomena ‘pragr̥hya’ (separat) ex. गिरी इह, साधू अत्र, फले अत्र .
Aquesta és una regla per “desambigüar”, per a tenir present que estem en el dual.
Especialment importants són els duals del masculí i del neutre que són molt freqüents.
La forma final -amī (mas. Nom. pl. del pronom asau), és tractada de la mateixa manera.
ex. कवी इमौ aquests dos poetes, साधू इमौ ‘aquests dos sadhus’, विद्ये इमे aquestes dugues ciències, याचते अर्थम् ells dos demanen diner, अमी अश्वाः aquells cavalls [Mac. p.13, n.25]
Tampoc prenen saṁdhi les interseccions vocàliques o acabades en vocal: ā, i, u, he, aho.
ex. हे इन्द्र, हे अग्ने
- Quan el resultat d’un saṁdhi és un hiatus llavors no es pot fer un segon saṁdhi.
- Moltes regles del saṁdhi extern s’apliquen també a nivell intern, tot hi així hi ha excepcions.
El saṁdhi extern determina els canvis de lletres finals i inicials entre paraules;
el **saṁdhi intern** s’aplica a les lletres finals d’arrels verbals i temes nominals quan van seguides de determinats sufixes o terminacions. En el saṁdhi intern els hiatus prevaleixen.
ex. गम् + अन → गमन , वद् + अन → वदन्, दिव् + अ → देव , लिख् + अन → लेखेन
कथा + उपनिषद् → कथोपनिषद् , देव + ऋषि → देवर्षि
दृश् + अन → दर्शन visió, punt de vista; सर्प् + अ → सर्प serp
- Hi ha casos on el saṁdhi està prohibit.
- A nivell parlat el saṁdhi és sempre optatiu excepte en els compostos.

El saṁdhi generalment és divideix en tres parts:

1. स्वरसंधि: Unió de vocal amb vocal.
2. स्वरवर्णसंधि: o हल्संधि: Unió de consonant amb vocal o consonant.
3. विसर्गसंधि: El cas de la visarga.

१ स्वरसंधि: 1. Unió de vocals

vocals simples	vocals guṇa	vocals vṛddhi
अ आ	अ	आ
इ ई	अ + इ / ई → ए	अ + ए → ऐ
उ ऊ	अ + उ / ऊ → ओ	अ + ओ → औ
ऋ ॠ	अ + ऋ / ॠ → अर्	अ + अर् → आर्
ऌ ॡ	अ + ऌ → अल्	अ + अल् → आल्

El vṛddhi de ऌ (āḷ) no succeeix.

La unió d'una vocal final amb una inicial es anomenada svarasaṁdhi. Hi han 5 casos:

1.1 सवर्णदीर्घसंधि Unió de vocals homogènies

Quan 2 vocals de la mateixa família se segueixen, són reemplaçades per 1 vocal llarga de la mateixa família.

अ / आ + अ / आ → आ	ex. न अस्ति → नास्ति , गता अपि → गतापि , हिम आलय → हिमालय
इ / ई + इ / ई → ई	ex. गच्छति इति → गच्छतीति , यति ईश्वरः → यतीश्वरः
उ / ऊ + उ / ऊ → ऊ	ex. साधु उक्तम् → साधूक्तम् , गुरु उपदेश → गुरूपदेश
ऋ a final de paraula seguit de ऋ inicial, no es troba a l'ús.	

1.2 गुणसंधि Unió de a/ā amb vocals de diferent família

Les vocals guṇa són: अ ए ओ अर् अल्.

अ o आ seguides de इ ई उ ऊ ऋ ॠ són reemplaçades per una guṇa de la següent manera:

अ / आ + इ / ई → ए	ex. हृषीक ईशः → हृषीकेशः , गता इति → गतेति , त्वा ईश्वर → त्वेश्वर
अ / आ + उ / ऊ → ओ	ex. सा उवाच → सोवाच , गता उत → गतोत , कथा उपनिषद् → कथोपनिषद्
अ / आ + ऋ / ॠ → अर्	ex. देव ऋषि → देवर्षि , यथा ऋषिः → यथर्षिः , महा ऋषिः → महर्षिः

1.3 वृद्धिसंधि Unió de a/ā amb els diftongs e/ai, o/au [creixement, grau + fort de les vocals]

Les vocals vṛddhi són: आ ऐ औ आर् आल्.

अ o आ seguides de ए ऐ són reemplaçades per la vṛddhi ऐ i seguides de ओ औ són reemplaçades per औ.

अ / आ + ए / ऐ → ऐ	ex. न एनं → नैनं , गता एव → गतैव , च ऐति → चैति
अ / आ + ओ / औ → औ	ex.: जन ओघ → जनौघ , सा ओषधिः → सौषधिः , गता ओषधि → गतौषधिः

Vṛddhi en lloc de saṁdhi: saṁdhi irregular [Macdonell p. 12, n.23]

. Una preposició acabada en अ o आ seguida d'un verb amb inicial ऋ llavors esdevé आर्.

ex. उप ऋषति → उपार्षति , आ ऋच्छति → आच्छति

. La preposició प्र amb el participi perfecte passiu ऊढ (de वह् , portar) esdevé: प्रौढ 'lifted up'.

. L'augment अ amb una vocal inicial. ex. अ उनत् → औनत् he wetted (from ud, 'wet')

1.4 अयवायाव्स्संधि o अयादिसन्धि Unió d'e/o, ai/au amb vocals de diferent familia

ए/ओ + अ → ए/ओ + ऽ

Final ए i ओ no canvien davant d'una अ inicial, però l'अ s'eludeix i escribim l'abragraha.

Normalment el cas més freqüent és el de l'o quan representa final –as.

ex. ते अत्र → तेऽत्र, वने अत्र → वनेऽत्र, भानो अत्र → भानोऽत्र

ए/ओ + vocal ≠ d'अ → ऐ/औ + vocal ≠ d'अ → अ + vocal

Final ए i ओ davant d'una altra vocal ≠ d'अ esdevenen अ fent hiatus. El cas de l'औ és molt poc freqüent.

Final इ o उ d'un diftong esdevé la seva corresponent semivocal य् o व् davant qualsevol vocal ≠ d'a o diftong. Però en sandhi extern, la semivocal resultant generalment s'eludeix.

ex. वने + इति → वनयिति → वन इति e + i → ay* + i → a + i

भानो + इति → भानव् इति → भानविति → भान इति o + i → av* + i → a + i

प्रभो + एहि → प्रभ एहि o + e → av* + e → a + e

* y i v s'eludeixen i es conserva el hiatus [Perry nº 160]. Una raó de l'eligió és perquè hi ha masses vocals juntes.

ऐ/औ + vocal → आ/आव्* + vocal

Normalment final ऐ/औ esdevenen आय्/आव् davant qualsevol vocal o diftong,

no obstant **en combinació externa** la य् sempre s'eludeix deixant un hiatus (pausa),

la व् també s'eludeix però no tant sovint.

ex. नै अक → नायक, सेनायै अत्र → सेनायाय् अत्र → सेनाया अत्र

ex. सखायौ आस्ताम् → सखायावास्ताम्, देवौ अत्र → देवावत्र → देवा अत्र [Perry nº 164]

Samdhi intern

ए ऐ ओ औ seguides de vocal o य्, esdevenen अय् आय् अव् आव् respectivament.

ex. ने अन → नयन ull, वने + ईति → वनै + ईति → वनायित्, ए-मि jo vaig: अय्-आनि que jo vaigi

रै ए → राये per la riquesa/abundància, नै + अ → नाय opinió, principi, doctrina, idea

नै + अक → नायक el que guia, lider, heroï, जै + अ → जाय victòria, triomf

गो ए → गवे per a una vaca/toro, गो यः → गव्यः en relació a les vaques, भो अ → भव

नौ यः → नावः baixells, गौ + अक → गावक relating to cows, भौ + अ → भाव estat, condició

भौ + अक → भा + अक → भावका el que fa esdevenir una cosa/impulsador

1.5 यणसंधि Semivocals [les que venen de diftongs]

इ / ई + vocal → यू + vocal
उ / ऊ + vocal → वू + vocal
ऋ / ॠ + vocal → रू + vocal
ऌ + vocal → लू + vocal

Unió d'una vocal diferent de a/ā amb una altra vocal de diferent família o diftong. En aquest cas la primera vocal es transforma en una semivocal i la vocal que segueix no canvia.

इ / ई + vocal → यू + vocal ¹

उ / ऊ + vocal → वू + vocal ¹

ऋ / ॠ + vocal → रू + vocal ¹

ex. नी अन → नयन , अग्नि एव → अग्नेव , तिष्ठति अत्र → तिष्ठत्यत्र

ex. मधु अत्र → मध्वत्र , भू अ → भाव , भू अन → भो अन → भवन

ex. कर्तु इह → कर्त्रिह , त् अ → तर el que fa creurar

त् अक → तरक mantra de Śiva a Benarés/el que fa creurar

कर्तु औसुक्य → कर्तौसुक्य el que fa + desig/entusiasme/ganes de fer

ऌ + vocal → लू + vocal

¹ El saṁdhi és opcional a final d'una paraula acabada amb इ ई , उ ऊ , ऋ ॠ seguida d'una vocal de diferent família [Filliozat p. 42]:

ex. चक्री + अत्र → चक्रयत्र o चक्री अत्र , ब्रह्मा + ऋषि → ब्रह्मर्षि o ब्रह्मा ऋषि , राजा + ऋषि → राजर्षि o राजा ऋषि

Samdhi intern

vocal + इ ई , उ ऊ , ऋ → इय् , उव् , इर्

En molts casos, especialment en monosíl·labs i després d'un grup de consonants, una vocal seguida de इ ई उ ऊ ऋ canvia a इय् उव् इर्. [Macdonell p.25 n.58

ex. धी + इ → धियि loc. sing. in thought, धी + अम् → धियम् acc. sing.

भू + इ → भुवि a la terra, भू + आ → भुवा inst. sing.

युयु + उः → युयुवुः they have joined

गृ + अति → गिरति he swallows

इ i उ generalment s'allarguen davant radical रू + consonant i वू + consonant:

ex. पुर ciutat: पूर-भ्यस् dat. pl. [Gonda, p. 18, n 18.III]

ऋ o ॠ

Final ऋ + consonant → ईर्

ex. गृ → गीयति passiu present 3ª p. sing. is swallowed,

गीर्णः part. passat passiu swallowed

Consonant labial + ऋ + consonant → उर्

ex. पृ → पूयति passiu present is filled, पूर्णः filled

Consonant sola + ऋ + य् → रि

ex. कृ → क्रियते present passiu és fet

Consonant doble + ऋ → अर्

ex. स्मृ → स्मयते present passiu

२ हल्संधिः ० स्वरवर्णसंधिः

2. Unió de consonants amb vocals o consonants

Regles generals de finals consonants

- Les consonants finals més habituals són: s, r, m, n, t, k, p, ṭ, i esporàdicament ñ, l i ṅ. [Perry n. 239]
Les regles de saṁdhi sols són aplicables després de que la consonant final d'una paraula s'haigi reduït a una les **8 consonants** permeses a final d'una paraula *in pausa* (que acaba una frase o vers): k ṭ t p ṅ n m ḥ.
Les 34 consonants es redueixen a aquestes 8 de la següent manera:
 - _ les sonores i aspirades, excepte palatals, es transformen en les sordes corresponents (d > t, bh > p, etc.);
 - _ les palatals (c, ch, j, jh, ñ, y, ś) es transformen en k, j de vegades es transforma en ṭ, ñ en ṅ ;
 - _ ś es transforma en k o ṭ, ṣ i h es transforma en ṭ i rarament a k;
 - h en alguns pocs casos, quan representa original dh, es transforma en t;
 - _ s i r es transformen en ḥ (visarga) després de vocal;
 - _ ṅ y l v a final de paraula no ocorren mai.

- En principi cap paraula pot acabar amb més d'una consonant, excepte quan r precedeix final k ṭ t p en la que és radical o substitueix un radical, i no un sufix. Sino en tota altra combinació s'eludeixen totes les lletres finals menys la primera, segons forma final permesa. [Macdonell n. 28 / Gonda p.12]

ex. भरन्त्स् → भरन्, भवन्त्स् → भवन्, अविभर्त् → अविभः la t és un sufix, l'r esdevé visarga
però उर्क् k és substituïda pel radical j; अमार्द् de मृञ् la ṭ és substituïda pel radical j.

La s del nominatiu singular masculí i femení sempre es perd, podent succeir irregularitats de tractament en la terminació final. [Perry n. 240]

- Final aspirada o **final h**:

Una **oclusiva aspirada** canvia a la corresponent no aspirada abans d'una oclusiva no nasal o d'una sibilant; i sols romàn sense canvi abans de vocal o semivocal o nasal. Així doncs l'oclusiva és doblada quan prefixa la seva corresponent no aspirada. [Perry n. 242]

En algunes poques arrels, quan síl·labes radicals comencen en sonora (g, d, b) i acaben en sonora aspirada (gh, dh, bh) o en h, l'aspiració final es perd i reapareix per compensació en la consonant sonora inicial:
ex. दुह् → धुक्, बुध् → nom. i voc. sing. भुत् de bhudh-s; भुद्भयस्, भुत्सु [Gonda p.12-13 / Perry n. 244/ Macdonell n.55]

Mots que tinguin com element final les arrels दह् (cremar) i दुह् (llet), द्रुह् (ésser hostil) entre d'altres, i també उष्णिह् (nom d'un determinat metre); canvien l'h final a क् i ग्. [Perry n. 249]

ex. काष्ठदह् wood-burning → Nom. i Voc. sing. काष्ठधक्,
कामदुह् granting wishes → Nom. i Voc. sing. कामधुक्, Acc. कामदुहम्, Loc. pl. कामधुक्षु
मित्रद्रुह् amic traïdor → Nom. i Voc. sing. मित्रध्रुह्

En les arrels दुह् (veu activa i mitja) i दिह् (smear, veu activa) l'h final representa una gutural original la qual reapareix en la conjugació. [Perry n. 428]

Paraules acabades amb नह् (bind) on l'h representa una original ध्, l'h esdevé द् i त्. [Perry n. 249]

ex. उपानह् shoe, sandal → Nom. i Voc. sing. उपानत्, Acc. उपानहम्, Ins. dual उपानद्भ्याम्, Loc. pl. उपानत्सु

Samdhi intern

La divergència més notable respecte del saṁdhi extern és que les consonants finals de temes verbals o nominals no canvien si van seguides de sufixes i desinències que comencen en vocal, semivocal o nasal, mentres que seguides d'altres lletres si canvien, seguint generalment les regles del saṁdhi extern.

ex. तपस्-ए Dat. singular de tapas (asceta), तपस्-विन् ascètic,
però तपो-निधि de tapas-nidhi, donat que es tracta d'un compost
 प्राञ्चः प्राँच-अः de l'est, वचानि vac-āni deixa'm parlar, वाच्य vac-ya ha ser parlat,
 वच्मि vac-mi jo parlo, **però** वक्ति vak-ti ell parla

Temes nominals i verbals acabats en consonant i seguits de terminacions d'una sola consonant, eludeixen ambdues la terminació, doncs dos consonants a final de paraula no es permès; la consonant final que romàn es tractada segons les regles del saṁdhi extern.

ex. प्राञ्च + स् Nom. sing. oriental → प्राङ् l's ha estat el·ludida i la palatal c ha estat assimilada a la gutural k i després k ha estat eludida [Macd. p.26 n° 61]
 अदोह् + त् a-doh + t → अधोक् a-dhok 3 persona sing. imperfecte he milked

Oclusives sonores davant sorda esdevenen sordes;

mentres que les aspirades passen a sordes no aspirades.

Davant sonora, les oclusives aspirades esdevenen sonores no aspirades. [Gonda, p.19, n.II]

ex. मनस् esperit: Loc. plural मनः-सु, Instr. plural मनो-भिः; सर्ज् corona: Loc. pl. सर्क्-षु

Aspirades seguides de qualsevol lletra excepte vocals, semivocals o nasals, perden l'aspiració. [Macdonell p.26 n.62]

ex. रुन्ध् + ध्वे → रुन्ध्वे you obstruct, लभ् + स्ये → लप्स्ये I shall take,
però युधि in battle, लोभ्यः to be desired

Una **sonora aspirada perduda**, si pot, torna a ser aspirada si li segueix dhv, bh o s.

ex. अभुद्धवम् a-bhud-dhvam you observed,
 भुद्धिः bhud-bhiih Inst. plural, भुत्सु bhutsu Loc. plural
però दुग्धि dug-dhi 2 persona sing. imper. milk

Si una arrel o tema acaba amb sonora aspirada i si un sufixe o una desinència comença amb t o th, aquestes darreres esdevenen sonores i atrauen l'aspiració. [Gonda p.19 III/ Macdonell n.62-b]

ex. लभ् + तः → लब्धः obtingut, रुन्ध् + थः → रुन्ध्थः vosaltres dos obstruiu,
 वन्ध् + तुम् → वन्ध्त्तुम् envenar

Per les arrels verbals que comencen amb d i acaben amb h, hom obté les formes -gdh

ex. दुह् → दुग्ध traït, स्निह् estimar → स्निग्ध estimat

Però: Arrels que acaben amb h i van seguides de t, th o dh s'assimilen a ḍh; en aquest cas, una vocal breu precedent, excepte ṛ, s'allarga.

ex. लिह् + थ → लीढ् vosaltres deixeu

Abans de les **terminacions pada**: bhyām, bhis, bhyas i su,

un tema es tractat com a sandhi extern. [Perry n. 241]

2.1 Consonants finals

Les consonants finals han de ser sonores abans de sonores inicials i sordes abans de sordes inicials.

[Macdonell p. 16, n°32]

• Unió d'oclusiva sorda amb sonora

Devant d'una sonora inicial (inclòs vocals i semivocals) la sorda s'assimila a la sonora corresponent:

Sorda no aspirada + sonora → sonora no aspirada + sonora

क् + sonora → ग् + sonora ex. वाक् ईशः → वागीशः mestre de la paraula (nom de Brahmā)
सम्यक् उक्तम् → सम्यगुक्तम् ben dit, दिक् गजः → दिग्गजः món elefant
दिक् जय → दिग्जय mestresa de totes les regions

च् + sonora → ज् + sonora ex. अच् अन्त → अजन्त

Samdhi intern

च् i ज् seguides d' न् la palatitzen.

ex. याच् + ना → याच्ना request, यज् + न → यज्ना sacrifici, però प्रश्न qüestió

राच् + ना → राज्ञा Inst. sing de rājan rei, यच् + न → यज्ञ sacrifici

द् + sonora → ङ् + sonora ex. षद् एते → षडेते aquests sis, परिव्राद् अयम् → परिव्राडयम् és un mendicant
परिव्राद् गच्छति → परिव्राङ्गच्छति el mendicant (se'n) va

त् + sonora* → द् + sonora * **excepte** palatals, retroflexes (excepte ष) i l

ex. श्रीमत् अनादि → श्रीमदनादि afortunat, sense començament
सरित् अत्र → सरिदत्र el riu aquí, महत् धनुः → महद्भनुः una gran reverència
पत्तनात् आगच्छति → पत्तनादागच्छति ve de la ciutat
मेधात् अत्र → मेधादत्र, पापात् रक्षति → पापाद्रक्षति
पापात् भ्राम्यति → पापाद्भ्राम्यति, पापात् गोपायति → पापाद्गोपायति

Si és palatal, retroflexa o l, t final in pausa s'assimila a l'inicial següent:

त् → च् davant de च् छ् i श् *

ex. तत् च → तच्च i això, मेधात् च → मेधाच्च, तत् छिनत्ति → तच्छिनत्ति ell talla allò,
नृपात् शत्रुः → नृपाच्छत्रुः, तत् शृणोति → तच्छृणोति ell escolta allò * i श् esdevé छ्

त् → ज् davant de ज् झ्

ex. मेधात् जलम् → मेधाज्जम्, तत् जायते → तज्जायते allò ha nascut,
तत् जन्म → तज्जन्म aquest naixement

त् → द् ङ् davant de द् ङ्

ex. एतत् ठक्करः → एतद् ठक्करः el ídol d'ell, तत् डयते → तड्डयते allò vola,
तत् ढौकते → तड्ढौकते

त् → ल् davant de ल्

ex. पापात् लोकात् → पापाल्लोकात्, तत् लेभे → तल्लेभे he adquirit això
यत् लभसे → यल्लभसे allò que tu obtens, तत् लब्धम् → तल्लब्धम् that is taken

Dental त् थ् द् ध् seguida de ल् esdevé ल्

excepte nasal: -न् + ल् → लँ ० ङ्

ex. तान् + लोकान् → तालँ लोकान् ० तां लोकान्

Samdhi intern

Quan una dental no aspirada entra en contacte amb una retroflexa, palatal no aspirada o sibilant, normalment s'assimila esdevenint la retroflexa o palatal respectivament.

ex.: तिष्ठति de ति-स्थ-ति, राज्ञा de राज्ञा [Perry p.99 nota *]

प् + sonora → ब् + sonora ex. कक्वुप् अत्र → कक्वुवत्र una regió aquí, अप् जः → अब्जः nascut a l'aigua

k ṭ t p seguides de n o m poden, i generalment ho fan, transformar-se en les corresponents nasals ñ ṇ n m:

क् + nasal → ङ् + nasal ex. वाक् मे → वाङ् मे la meua paraula, दिक् नागः → दिङ्नागः o दिङ्नागः món elefant
प्राक् मुखः → प्राङ्मुखः de cara a l'est

ट् + nasal → ण् + nasal ex. षट् मासः → षण्मासः periode de 6 mesos
परित्राट् न → परित्राट्ण o परित्राणन [Perry n. 266]

त् + nasal → न्* + nasal * també es permet canviar a d en alguns pocs casos.
ex. तत् नमस् → तन्नमस् o तद् नमस्
जगत् नाथः → जगन्नाथः o जगद्नाथः senyor del món
गृहात् नयति → गृहान्नयति, गृहात् नयति → गृहाद्नयति *

प् + nasal → म् + nasal

Les nasals precedides de sordes no es transformen, donat que no tenen sordes corresponents, però en alguns casos s'inserta una sibilant (després d'n) o 'cognate hard letters' (després de न् o ङ्) entre ambdues. [Macdonell p.17 n.35]

Sorda + h → sonora + h o sonora aspirada

Una sorda seguida d'h esdevé sonora i l'h pot romandre igual o convertir-se en la sonora aspirada corresponent. En la pràctica generalment l'h canvia a sonora aspirada. [Perry n. 267 / Macdonell p.24 n.54]

क् + ह → ग् + ह् o घ् ex. सर्क् हि → सर्ग् घि perque una corona, सम्यग्हस्तः o सम्यग्घस्तः

च् + ह → ज् + ह् o झ्

ट् + ह → ड् + ह् o ढ्

त् + ह → द् + ह् o ध्

प् + ह → ब् + ह् o भ्

ex. एतत् हि → एतद् धि per aixó, तस्माद् हस्तात् o तस्माद्धस्तात्

- Final स् [dental sibilant] -स् + sordes च्छ्/ट् ट्/त् थ् → श्/ष्/स्

स् → श् Final स् sigui original o representant r final, davant de palatal sorda च्छ् esdevé श्.

ex. नरस् चरति → नरश्चरति, नरस् छलेन → नरश्छलेन, शिवस् च → शिवश्च o शिवश्च

स् → ष् Final स् davant de retroflexa sorda ट् ट् esdevé ष्.

स् → स् Final स् davant de dental sorda त् थ् no canvia.

Samdhi intern

स् → त् Dental स् esdevé त् en tant final d'arrel verbal o tema nominal: [Macdonell p. 29-30]

1) abans l's dels sufixes verbals (futur, aorist, desideratiu) de les arrels वस् habitar i घस् menjar.

ex. वत्स्यति vat-syati habitarà, अवात्सीत् a-vāt-sit habità, जिघत्सति ji-ghat-sati desitja menjar

2) abans els acabaments amb inicial bh o s (i en el nom. acc. sing. neutre) dels temes reduplicats del perfecte.

ex. चक्रवद्भिः cakṛ-vad-bhiḥ, चक्रवत्सु cakṛ-vat-su, चक्रवत् cakṛ-vat Nom. Acc. n.

स् → ∅ (desapareix): [Macdonell p. 30]

1) Entre oclusives, ex. अभक्त a-bhak-ta (de a-bhak-s-ta), 3ª persona sing. s-aorist de भञ्ज् ;
चष्टे de cak-ṣ-ṭe = orig. caś-s-te, 3ª persona sing. present चक्ष्.

També succeix quan la preposició उद् està composada amb l'arrel स्था o स्तम्भ् suport.

ex. उत्थाय aixecar-se, उत्तम्भित raised up

2) Abans de dentals sonores, ex. शाधि de śas-dhi, 2ª persona sing. imperatiu de शास् ordre;
i també després d'haver esdevingut ष् i d'haver cerebralitzat la següent dental.

ex. अस्तोद्दवम् de a-sto-ṣ-ḍhvam, 2ª persona plural aorist de स्तु praise.

Cerebralització स् → ष्

स् precedida d'una vocal **excepte अ आ**, inclús si intervé anusvāra o visarga,

així com de क् i र्, esdevé ष् si va seguida de vocal, t, th, n, m, y, v. [Macdonell p.30-31]

[Regla memotècnica "Llei de Ruki": s precedida de [r,k,i,u,e,o] esdevé retroflexa]

ex. सर्पिस् → सर्पिषा amb mantega clarificada, सर्पिषि Nom. pl., सर्पिःषु Loc. pl.;

वाच् → वाक्षु Loc. pl. en les parles; गिर् → गीर्षु Loc. pl. en els cants; स्था → तिष्ठति Loc. pl.;

भू → भविष्यति serà; स्वप् > सुष्राप he slept; चक्षुस् → चक्षुष्मत् posseiny ulls;

अग्निषु Loc. pl., देवेषु Loc. pl., रमेषु, हवीषि

però: सर्पिः final, मनसा (precedeix a) mitjançant la ment; तमिस्रम् (segueix una r) foscior

Perry p. 27 ** The nasalization of the alterant vowel, or in other words, its being followed by anusvāra, does not prevent its altering effect upon the sibilant; thus हवीषि. And the alteration takes place in the initial of an ending after the final स् of a stem, whether the latter be regarded as also changed to ष् or as converted into visarga; thus हविष्षु o हविःषु en lloc de हविस्सु.

Gonda p.20 II: s esdevé ṣ quan k, r, vocal ≠ d'a/a, ḥ o ṃ precedeix immediatament, seguit d'un so altre que ṛ i r :

ex. स्था estar de peu/dret: तिष्ठति ell està dret, धेनु vaca: धेनुषु Loc. plural; **però** तिस्सु tres (fém)

Excepció: la स् no canvia si està al final d'una oració o davant pausa.

इ o उ final d'un prefix, tant en formes verbals com derivatives (provinents de substantius),

generalment cerebralitza l'स् inicial de l'arrel verbal la qual precedeix; i en alguns pocs

casos, l'ष् roman inclús després d'interposar-se una अ d'augment o reduplicació. [Perry n.191]

ex. सद् + नि → निषीदति, स्था + अधि → present passiu अधिष्ठीयते, imperfecte passiu अध्यष्ठीयत

सत् + उप + नि → उपनिषत्

L'स् final dels prefixes acabats en इस् i उस् esdevé ष् quan li segueix क् ख् प् फ्. [Perry n.192]

ex. पद् + निस् → निष्पद्यते

Combinació eufònica en compostos: [Perry n.352]

_ Final इस् i उस् del mot principal esdevé इष् i उष् quan segueix gutural, dental i labial.

ex. ज्योतिष्कृत् (Final अस् en les mateixes circumstàncies normalment no canvia).

_ Després d'una इ उ ऋ final, una स् inicial sovint esdevé cerebral उष् .

_ El pronomes generalment agafen la forma del neutre; per als pronomes personals sovint hom utilitza मद् i त्वद् en el singular, अस्मद् i युष्मद् en el plural.

_ En el mot prioritari de compostos descriptius i possessius, per महन्त् hom utilitza महा.

_ No és gaire rar trobar-se un cas-forma com a mot prioritari.

- **Unió d'oclusiva amb sorda**

Qualsevol oclusiva seguida d'una oclusiva sorda, esdevé sorda no aspirada.

Oclusiva + sorda → **sorda no aspirada + sorda**

द + त → **त्** ex. भेद् ता → भेत्ता, वेद् ति → वेत्ति ell sap

L'oclusiva sorda de la forma in pausa sols és possible davant sorda.

क् द् प् + sorda → **no canvien**

Samdhi intern

Una cerebral seguida de dental, la cerebralitza.

ex. इष् + त → इष्ट desitjat, द्वेष् + ति → द्वेष्ट ell odia, द्विष् + धि → द्विद्धि odi,

षद् + नाम् → षण्णाम् de sis

Tot i que regularment la cerebral sibilant ष esdevé द् o ङ् en la declinació i abans घ् en la conjugació, normalment esdevé क् abans d'una स् en la conjugació.

ex. द्वेक्षि thou hatest (de द्विष्)

ह् abans d'स् i en arrels que comencen amb द्, abans de t, th i dh, es tractada com घ्.

ex. लेह् + सि → लेक्षि thou lickest, दह् + स्यति → धक्ष्यति ell cremarà,

दह् + त → दग्ध burnt, दिह् + ध्वे → धिग्ध्वे ye anoint

Similarment són tractats els participis del perfecte passiu de les arrels स्निह्

i en un sentit मुह्: ex. स्निग्ध smooth i मुग्ध foolish

ह् en les demés arrels és tractada com a aspirada cerebral, la qual és eludida

després de canviar les següents त् थ् ध् a द्, i allargar la precedent vocal curta.

ex. लिह् + त → लीढ licked, मुह् + त → मूढ infatuated.

Les arrels वह् i सह् són tractades igual però amb una aparent irregularitat en la vocal:

ex. ऊढ carried (de vah + ta; la sil-laba va, la qual és propensa a Samprasāraṇa

[reducció de ya, va i ra a les seves corresponents vocals] esdevé u i s'allarga),

वोढुम् to carry (de vah + tum), सोढुम् to bear (de sah + tum)

Una excepció a व् és l'arrel नह् en la qual l'ह् es tractada com घ्: ex. नद्ध lligam

Una excepció d'ambdues अ i व् és l'arrel दृह्: ex. दृढ firm (comença amb d i té 1 vocal curta)

- **Unió de palatal amb oclusiva ≠ de nasal**

Palatal seguida de qualsevol oclusiva menys nasal esdevé velar (gutural).

च् / छ् / ज् / झ् + oclusiva ≠ de nasal → **क् / ख् / ग् / घ्**

ex. वच् + ता → वक्ता ell parlarà

Samdhi intern

च् regularment esdevé gutural (क् ग्) abans de consonants, i també en la majoria de casos

ज् però de vegades pot esdevindre cerebral (द् ङ् ष्). ज् seguida de त् o थ् esdevé sovint ष्.

ex. उक्त uk-ta parlat (de vac), युक्त yuk-ta unit (de yuj), रुग्ण rug-ṇa trencat (de ruj)

però राद् Nom. sing. rei (de raj+s), राष्ट्र regne (de raj), मृद्धि 2. sing. imper. neteja (de mṛj)

छ् de l'arrel प्रच्छ् (preguntar) es tractada com श्.

ex. पृष्ट preguntat, प्रक्ष्यामि I shall ask, प्रश्न pregunta

(En sandhi extern, a final de paraula i abans de terminacions de la veu mitja, esdevé द्.)

श् abans घ्, les terminacions âtmanepada i el Nom. स्, normalment esdevé द् o ङ्

i a vegades क् o ग्. Seguida de त् i थ् esdevé sempre ष्.

Abans l'स् del futur i d'altres formes de conjugació, esdevé sempre क्.

ex. de विश् → विद्सु in the settlers, विष्ट entered, वेक्ष्यामि I shall enter, दृश् + त → दृष्ट vist

- Final र्

अर्/ आर् + sonora → अर्/ आर् + sonora

र् final original es manté igual després d'अ o आ i davant vocals o consonants sonores.

ex. पुनर् अत्र → पुनरत्र , पुनर् जयति → पुनर्जयति

La doble r no existeix en sànskrit, i si apareix per retenció d'una r original o per conversió d's a र् la primera <r> s'omet i la vocal que segueix, si és curta, es fa llarga per compensació.

ex. पुनर् रामः → पुना रामः, अग्निस् रोचते → अग्नी रोचते , धेनुस् रोचते → धेनू रोचते

र् → स् de vegades, al final o inici de paraula quan segueix d'una consonant sorda (क ख च छ ट ठ त थ प फ).

Retenen l'र्:

_ Noms acabats en radical र् seguits del locatiu plural सु. ex. वार् + सु → वार्षु en les aigües

_ Les partícules indeclinables अहर् i स्वर् quan formen compost amb पति.

ex. अहर्पति senyor del dia, स्वर्पति senyor del cel.

- Inicial छ्

Ch iniciant paraula esdevé cch quan va precedida de vocal curta, la preposició ā i la partícula prohibitiva mā.

vocal curta / ā / mā + छ् → च्छ्

ex. शिव छाया → शिवच्छाया la bellesa de Śiva, अत्र छाया → अत्र च्छाया , भवति छाया → भवति च्छाया hi ha ombra

आ छादयति → आच्छादयति ell cobreix, मा छिदत् → मा च्छिदत् que no talli

però बदरीछाया o बदरीच्छाया ombra dels arbres de jobjoba

Samdhi intern

छ després de vocal esdevé च्छ. ex. छिद्- (fendre) → चिच्छेद् , इच्छति ell desitja, म्लेच्छः barbar

- Inicial श् [Macdonell p.24 n.53]

Inicial श् NO seguida de consonant sorda, pot i en la pràctica ho fa quasi bé sempre, canviar vers la corresponent aspirada छ् després de च् i ज्.

ex. तच् श्लोकेन → तच्छ्लोकेन mitjançant aquest vers, धावन् शशः → धावच्छशः a running hare

El mateix canvi succeeix després de क् द् प् tot i que no s'aplica habitualment.

ex. वाक्शतम् pot esdevindre वाक्छतम् 100 llengües

2.2 अनुनासिकसंधि Cas de les nasals

Anusvāra seguida d'una consonant altra que श् ष् स् ह् és opcionalment reemplaçada per una nasal del mateix grup que la consonant que segueix. [Filliozat, p. 44-45]

ex. शां तः → शान्तः apacigüat, सम् लपतः → सल्लपतः ells dos parlen

Samdhi intern [Gonda, p.20 VIII]

न् i म् seguides de sibilant esdevenen anusvāra. ex. हन् + सि → हंसि tu mates

Seguides de les altres consonants, excepte y, m esdevé n. ex. गम् + तुम् → गन्तुम् anar

A final de paraula qualsevol consonant menys र् i ह्, seguida d'una nasal esdevé la nasal del mateix grup.
ex. एतद् मुरारि → एतन्मुरारि, वचनात् मुनेः → वचनान्मुनेः segons la paraula de l'ermità

Nasals finals excepte म् es reduplicuen després d'una vocal breu i davant qualsevol vocal inicial.

vocal breu + ङ् ञ् ण् न् final + vocal → vocal breu + nasal reduplicada + vocal

ex. अतिष्ठन् अत्र → अतिष्ठन्नत्र, सन् अत्र → सन्नत्र estant aquí, प्रत्यङ् आस्ते → प्रत्यङ्ङास्ते està assegut cara oest, धावन् अश्वः → धावन्नश्वः un cavall corrent però कवीन् आहयस्व crida als poetes

La gutural ङ् la qual és rar que es trobi a final de paraula, normalment no canvia en aquesta posició, però pot insertar क् quan va seguida de sibilant. ex. प्राङ् शेते o प्राङ्क् शेते he lies eastward [Macdonell p.17 n.35]

• Final न्

No canvia quan va seguida:

_ de vocal.

ex. तान् उवाच ell parlà a ells

_ de guturals (k, kh, g, gh) i h.

ex. बुद्धिमान् कोऽपि un cert home savi, तान् हत्वा having slain them

_ de labials (p, ph, b, bh, m).

ex. एतान् पाशान् these bonds, बान्धवान् मम my relatives

_ de les sonores dentals d, dh, n.

ex. मत्स्यान् धत्त put the fish, राजपुत्रान् नयति ell guia als prínceps

_ de les semivocals y, r, v.

ex. हंसान् रक्षति ell protegeix a cisne

_ de la cerebral ष i la dental s, però pot introduir en aquesta última una t transicional.

ex. तान् षद् aquests sis, तान् सहते o तान्तसहते he endures them

Samdhi intern

No canvia abans de च् i व्. ex. हन्यते és matat, तन्वन् stretching

Cambia a:

_ **anusvāra** quan va seguida de sordes garbabarga (palatals c i ch, cerebrals ṭ i ṭh, dentals t i th) seguides de vocal o semivocal, i inserta la sibilant corresponent: ś per palatals, ṣ per cerebrals i s per dentals.

-न् + च् छ् / ढ् ढ् / त्थ् → anusvāra + श् / ष् / स्

ex. तान् च → तांश्च, हसन् चकार → हसंश्चकार, कस्मिन् चिन् नगरे → कस्मिंश्चिन् नगरे en una ciutat qualsevol

पाशान् छेत्तुम् → पाशांश्छेत्तुम्, चलन् दिट्टिभः → चलंश्छिट्टिभः

तान् तथा → तांस्तथा, सखीन् तथा → सखींस्तथा, पतन् तरुः → पतंस्तरुः

Samdhi intern

न् a final de paraula i seguida d'una sibilant esdevé anusvāra. [Perry p.29 nota]

न् a final d'una arrel verbal i seguida d'una स् esdevé anusvāra. [Macdonell p.29 n.66.A2]

ex. जिघांसति ji-ghām-sa-ti ell desitja matar (√ han), मंस्यते mam-sya-te ell pensarà (√ man).

I també quan l'n està insertada abans स् o ष् en el plural neutre.

ex. यशांसि nom. pl. de yaśas fama, हवीषि neut. pl. de havis oblació.

_ ञ् quan va seguida de les sonores palatals j jh i la sibilant palatal ś.

-न् + ज् झ श → ञ्

ex. तान् जयति → ताञ्जयति ell els conquista, तान् जनान् → ताञ्जनान् aquestes gents (acc.)
 तान् शार्दूलान् → ताञ्शार्दूलान् o ताञ्छार्दूलान्, तान् श्रुत्वा → ताञ्श्रुत्वा o ताञ्छुत्वा havent-los entés
 तान् शत्रून् → ताञ्शत्रून् o ताञ्छत्रून् **en aquests casos molt sovint hom substitueix inicial श् per छ्**

Samdhi intern

न् esdevé ञ् quan està precedida c i j. [Gonda p.20 IX]

ex. राज् + ना → राज्ञा, यज् + न → यज्ञे sacrifici

_ ण् quan va seguida de les sonores cerebrals ḍ i ḍh.

-न् + ḍ ḍ → ण् ex. महान् डमरः → महाण्डमरः

Samdhi intern

न् → ण् cerebralització de l'n

न् seguida de vocal, न्, म्, य् o व् esdevé ण् si en el mateix mot precedeix ऋ ऋ र् ष् encara que hi haigi en mig altres lletres simabarga (gutturals i labials) i sempre que no s'interposi una lletra garbabarga (palatals, retroflexes i dentals); quan en les lletres del mig hi han lletres garbabarga, llavors no canvia. Aquesta regla passa sovint en instrumental i en genitiu.

[Gonda p.20/ Perry p.32-33/ Macdonell p.28-29 n.65]

ex. नृ + नाम् → नृणाम् dels homes,

कर्णः orel·la, दूषणम् abuse (dūṣ-aṇam vowel intervenes)

बृंहणम् nourishing (anusvāra, h, vocal), अर्केणः mitjançant el sol,

क्षिप्णुः throwing (vocal i labial), प्रेम्णा amb amor (diftong i labial)

ब्रह्मण्यः rei dels bramins (vocal, h, labial, vocal; n seguida de y)

निषणः seated (n seguida d'n, la qual ella mateixa es asimilada a retroflexa)

मुष्-ना-ति → मुष्णाति ell vola, कर्-मन्-आ → कर्मणा mitjançant l'acció

शुश्रूषण obediència, स्ववण "écoulement" (desfondament)

गीर्ण, शृणोति, नृणाम्, धृष्णु, विष्णु, पुष्पाणाम्

राम → inst. रामेण, रेफ → inst. रेफेण, प्राम → inst. प्रामेण, कृष्ण → inst. कृष्णेन

però अर्चनम् arc-anam, worship (palatal intervenes), रामान् acc. pl. Rāma (n final),

अण्विन by the ocean] (cerebral intervenes),

अर्धेन by half (dental intervenes), कुर्वन्ति ells fan (n es seguida de t),

रथेन mitjançant el carruatge, दर्शन visió, ग्रसन fer menjar

देव → inst. देवेन, प्रश्न → inst. प्रश्नेन, पुत्र → inst. पुत्रेन, प्रेत → inst. प्रेतेन

L'न् inicial d'una arrel verbal generalment esdevé ण् quan porta un prefix que conté र् (original o representant s) com per exemple: antar, nis, parā, etc. [Perry n.166]

ex. प्रणयति, निर्णयति

न् no es cerebralitza:

. Quan hi ha qualsevol palatal, cerebral o dental, **excepte y i n**, entre ऋ ऋ र् ष् न्
 ex.: स्पर्शेन, पर्णानि, शृगालेन, हृदानाम्, कुर्वन्ति, रक्षन्ति, रोहन्ति

. A final de paraula. ex.: गुरुन्, नरान्, ऋषीन्, मार्गान्

_ लँ o Ḍ quan va seguida d'una l.

-न् + ल् → लँ o Ḍ ex. तान् लोकान् → तालँ लोकान् o तां लोकान्, महान् लाभः → महालँभः

- Final म्

No cambia:

_ quan va seguida de vocal. ex. किम् अत्र → किमत्र què hi ha aquí?, तृणम् अस्ति → तृणमस्ति és herba
_ a final d'oració.

Cambia a anusvāra ṁ :

_ quan va seguida de consonant. ex. तृणम् भवति सीतलम् → तृणं भवति सीतलम् l'herba és fresca

Obligatòriament quan va seguida de semivocals, sibilants i h:

ex. तम् वेद् → तं वेद् jo el conec, करुणम् रोदिति → करुणं रोदिति plora piadosament
मोक्षम् सेवेत → मोक्षं सेवेत, मधुरम् हसति → मधुरं हसति sonriu dolçament

Opcionalment quan va seguida d'oclusives i les nasals n i m;

sino també pot esdevindre la nasal corresponent a la consonant que precedeix (parasarvana):

म् → ङ् devant क् ख् ग् घ् ex. तम् काकम् → तंकाकम् o तङ्काकम्, किम् करोषि → किं करोषि o किङ्करोषि què fas?

म् → ञ् devant च् छ् ज् झ् ex. किम् च → किं च o किञ्च, शत्रुम् जहि → शत्रुं जहि o शत्रुञ्जहि mata a l'enemic

म् → ण् devant ट् ठ् ड् ढ्

म् → न् devant त् थ् द् ध् ex. गुरुम् नमाति → गुरुं नमाति o गुरुन्नमाति ell saluda al mestre

म् devant प् फ् ब् भ् no canvia perquè म् és la nasal d'aquesta família de consonants.

ex. किम् फलम् → किं फलम् o किम्फलम्, शास्त्रम् मीमांसते → सास्त्रं मीमांसते o सास्त्रम्मीमांसते ell estudia el llibre

Samdhi intern

म् no canvia abans de य् र्, ल्;

però canvia abans de sufixes començats amb व्, esdesvinguent न्

ex. काम्यः desitjable, ताम्र copper coloured, अम्ल sour, però जगन्वान् havent anat (√ gam)

altres exemples: hom pot escriure शंकर o शङ्कर orig. de l'arrel शम् + कर
शंभुत o शम्भुत orig. de l'arrel शम् + भुत
संधि o सन्धि

म् seguida de क् esdevé ṁ anusvāra + स् ex. सम् + कृत → संस्कृत allò que és civilitzat o refinat

Final radical म् is assimilated to a following mute or spirant. In the former case it becomes the nasal of the same class with the mute; in the latter it becomes anusvāra. [Perry p.29 nota]

३ विसर्गसंधिः 3. Visargasam̐dhi

Hi ha 5 tipus de visargasam̐dhi: [Filliozat p.46-47]

1. अः ० अस् + consonant sonora → ओ + consonant sonora

Visarga (també ष) precedida d'अ, es reemplaça per उ quan li segueix una consonant sonora, i seguidament s'aplica el guṇasam̐dhi: अ + उ = ओ

ex. नः राज्यम् → नो राज्यम् el nostre regne, आनीतः दीपः → आनीतो दीपः
स्वतः जायते → स्वतो जायते ell neix de sí mateix, मनः भिः → मनो भिः, ॐ नमस् गणेशाय → ॐ नमो ऽगणेशाय
नृपस् जयति → नृपो जयति, देवस् गच्छति → देवो गच्छति un déu va

Quan li segueix अ aquesta s'eludeix. अः ० अस् + अ → ओ + ऽ

ex. नरः अयम् → नरो ऽयम्, शिवस् अहम् → शिवो ऽहम्, नृपस् अत्र → नृपो ऽत्र
केवलस् अहम् → केवलो ऽहम् sóc 1 persona sola (célibe); देवस् अपि → देवो ऽपि inclús un déu

Quan li segueix qualsevol altra vocal ≠ d'अ, es perd la visarga o l's i es conserva el hiatus entre vocals.

अः ० अस् + vocal ≠ a → अ + vocal ≠ a

ex. कुतः आगतः → कुत आगतः, नृपस् इच्छति → नृप इच्छति, अश्वस् इव → अश्व इव com un cavall,
ततस् उदकम् → तत उदकम्, देवस् उवाच → देव उवाच déu parlà, कः ऋषिः → क ऋषिः qui és el savi,
कः एषः → क एषः qui és ell,

2. आः ० आस् + sonora → आ + sonora

Visarga (també ष) precedida d'आ i seguida de qualsevol sonora s'eludeix i forma un hiatus.

ex. अजाः अटन्ति → अजा अटन्ति les cabres vaguen/deambulen
वृक्षाः एते → वृक्षा एते aquests arbres
नृपास् इच्छन्ति → नृपा इच्छन्ति, नृपास् जयन्ति → नृपा जयन्ति
अश्वास् वहन्ति → अश्वा वहन्ति els cavalls es mouen
देवास् ऊचुः → देवा ऊचुः els deus parlaren/van parlar

Excepcions d'1 i 2

Final अः i आः en alguns pocs casos: punar (de nou, un altre cop), prātar (aviat), antar (dintre), svar (cel), ahar (dia), dvār (porta), vār (aigua), vocatiu singular de noms amb ण com pitar (pare), i algunes formes de verbs amb ण com ajāgar, 2.3. singular imperfecte de jāgr (despertar); representant etimològicament a अर् i आर् no està subjectes a les esmentades lleis de sandhi. [Macdonell p.22 n. 46]

3. Vocal ≠ a/ā + : ० स् ० र् + sonora ≠ r → vocal ≠ a/ā + र् + sonora

Visarga (també ष i र्) precedida d'una vocal altra que अ आ i seguida de qualsevol sonora excepte र् es transforma en र् (anomenada en gramàtica repha रेफ).

ex. कविः अयम् → कविरयम्, अग्निस् अत्र → अग्निरत्र, अग्निस् दहति → अग्निर्दहति, अविस् मम → अविर्मम el meu corder,
वायुः वाति → वायुर्वाति, धेनुः गच्छति → धेनुर्गच्छति la vaca (se'n) va, धेनुस् इव → धेनुर् इव com una vaca
गुणैः युक्तः → गुणैर्युक्तः proveït de qualitats, भोगैः जीवितेन → भोगैर्जीवितेन per la vida, गौः गच्छति → गौर्गच्छति

Excepció: la partícula exclamativa bhoḥ esdevé bho devant de qualsevol sonora. [Gonda p. 17 n. 14]

Quan va seguida d'una र् inicial, llavors cau l'r repha i s'allarga la vocal breu precedent.

ex. पुनर् राजति → पुना राजति ell es distingeix un altre cop, नृपतिस् रमते → नृपती रमते ell rei es va divertir

4. Visarga (també र् i स्) seguida de consonants sordes:

Quan va seguida de sorda palatal, cerebral o dental, es transforma en श् ष् respectivament.

- : + च छ → श् + च छ ex. हरिः चरति → हरिश्चरति, पुनर् च → पुनश्च i de nou, देवस् च → देवश्च i el deu
 : + ट ठ → ष् + ट ठ
 : + त थ → स् + त थ ex. नद्याः तीरम् → नद्यास् तीरम्, पुनर् तत्र → पुनस्तत्र, देवस् तत्र

Quan va seguida de sorda gutural o labial no canvia, (o canvia opcionalment?)

- : + क ख → स् + क ख ex. ततः कामः, नमस्करोति ell नमः करोति → नमस्करोति ell saluda
 : + प फ → स् + प फ ex. नद्याः पारम्

Quan va seguida de sibilant no canvia o pot ser assimilada.

ex. सुप्तः शिशुः o सुप्तश्शिशुः el nen està dormit, प्रथमः सर्गः o प्रथमस्सर्गः the firts canto

5. Excepcions de la visarga.

[Filliozat p.47 n.20] La visarga dels pronoms एषः i सः s'eludeix sempre en qualsevol circumstancia.

ex. सः दिवा आकाशे ड्यते → स दिवा आकाशे ड्यते de día vola en el cel, एषः वृक्षः → एष वृक्षः aquest arbre
 एषस् i सस् perden l's quan van seguides de qualsevol consonant. ex. एषस् सिंहः → एष सिंहः aquest lleó

[Macdonell p.23 n.48]:

Els dos pronoms सः i एषः retenen la visarga a final de frase, però esdevenen सो i एषो quan van seguits d'a.

ex. सः ददाति → स ददाति ell dóna, सः इन्द्रः → स इन्द्रः that Indra

però सः अभवत् → सोऽभवत् ell fou, मृतः सः ell és mort

El vocatiu irregular contragut de bhavat भोः eludeix la visarga quan va seguit de vocal i consonant sonora.

[Macdonell p.23 n.49] ex. भोः देवाः → भो देवाः oh deus, però भोः छेत्तः → भोश्छेत्तः oh tallador

La mateixa regla s'aplica al vocatiu contragut भगोः de bhagavat (adorable one).

स् o र् finals → :

_ al final d'una paraula sola o situada a final de frase (in pausa).

_ generalment també abans de k kh p ph (sordes simabarga) i sibilants.

ex. वदामस् किञ्चित् → वदामः किञ्चित् parlem una mica, वदतस् पुनर् → वदतः पुनः

तिस्त्रस् कन्याः → तिस्त्रः कन्याः tres noies, पुनर् प्रतिष्ठति → पुनः प्रतिष्ठति ell marxa de nou

Es pot donar el cas de l'assimilació de l's davant sibilant: ex. इन्द्रश् शूरः l'heroï Indra

Regla optativa:

स् + श् ष् स् → : / स् + श् ष् स्

Abans de sibilants l's pot esdevindre visarga o no canviar.

ex. पूजितः शिवः o पूजितस् शिवः Śiva és honrat, मुक्तः स्यात् o मुक्तस् स्यात् que ell sigui alliberat

सूप्तः शिशुः o सूप्तश्शिशुः el nen és adormit, प्रथमः सहः o प्रथमस्सहः

संधि

स्वरसंधिः unió de vocals

homogènies: अ/आ + अ/आ > आ इ/ई + इ/ई > ई उ/ऊ + उ/ऊ > ऊ
a/ā amb vocals diferents: अ/आ + इ/ई > ए अ/आ + उ/ऊ > औ अ/आ + ऋ/ॠ > अर्
a/ā amb diftongs: अ/आ + ए/ऐ > ऐ अ/आ + ओ/औ > औ
 Irregularitats on succeix vridhhi en lloc de sandhi: 1) preposició acabada en a/ā + verb amb inicial ṛ esdevé ār.
 2) preposició pra + participi perfecte passiu ūdh esdevé praudh. 3) l'augment a + vocal inicial ex.: a + unat > aunat.
e/o, ai/au amb vocals diferents: ए/ओ + अ > ए/ओ + ऽ ए/ओ + vocal ≠ a > अ + vocal ≠ a [cau y/v]
 ऐ/औ + vocal > आ/आव् + vocal Sandhi intern: e/ai, o/au + vocal o y > ay/āy, av/āv
semivocals: इ/ई + vocal > यू + vocal उ/ऊ + vocal > वू + vocal ऋ/ॠ + vocal > रू + vocal
 ऌ + vocal > लू + vocal Sandhi intern: 1) especialment en monosíl·labs i després d'un grup de consonants:
 vocal + i i / u ū / ṛ > iy / uv / ir 2) i / u generalment s'allarguen davant radical r + consonant / v + consonant 3) final ṛ
 + consonant > ir 4) consonant labial + ṛ + consonant > ūr 5) consonant sola + ṛ + y > ri 6) doble consonant + ṛ > ar

Consonants finals són sonores abans de sonores inicials i sordes abans de sordes inicials. [8 consonants ppals: k ṭ t p n m r s/ n l ṅ]

oclusives sordes amb sonores: -क्/-च् / -ट्/-त्* / -प् + sonora* > ग्/ज्/ङ्/ढ्/ब् + sonora
 * excepte palatals, retroflexes (excepte ष) i ल्, i en alguns pocs casos després d'n.
 -त् + च् छ् / श्/ञ् झ्/ळ् > च् ष esdevé छ्/ञ् झ्/ळ् + च् छ्/ञ्/ळ् -त् + retroflexes > रं ङ्
 Sandhi intern: dental no aspirada + retroflexa, palatal no aspirada o sibilant > s'asimila a la retroflexa o palatal respectivament.
k ṭ t p seguides de n o m generalment es transformen en les corresponents nasals.
 Nasals precedides de sordes no canvien, però poden insertar una sibilant després l'n. Sandhi intern: c i j seguides d'n palatitzen la nasal.
sorda + h > sonora + h o sonora aspirada [lleï de Bartholomae o Buddha]

final -स् + sordes च् छ्/ट् ढ्/त् थ् > श्/ष्/स + च् छ्/ट् ढ्/त् थ्
 Sandhi intern: 1) -s > t : abans l's dels sufixes verbals de les arrels vas i ghas. I també abans dels acabaments amb inicial bh o s (j en el nom./acc. sing. neutre) dels temes reduplicats del perfecte. 2) -s > ṣ : s final desapareix entre oclusives i quan la preposició ud està composta amb l'arrel sthā i stambh. També abans de dentals sonores, així com després d'haber esdevingut ṣ i d'haber cerebralitzat la següent dental. 3) cerebralització de l's : k r i u e o + s + t th n m y v > ṣ [lleï de Ruki] excepció: no canvia a final d'oració o davant pausa. 4) -s final dels prefixos acabats en is i us > ṣ quan segueix k kh p ph. L'i i u final d'un prefix en formes verbals i derivatives generalment cerebralitza l's inicial de l'arrel verbal que precedeixen. En compostos: a) -is/-us del mot principal > iṣ/uṣ quan segueix gutural, dental i labial. b) -i/-u/-r + s sovint > -i/-u/-r + ṣ. etc.

oclusives amb sordes: oclusiva + sorda > sorda no aspirada + sorda
 Sandhi intern: 1) retroflexa + dental, cerebralitza la dental. 2) ṣ normalment esdevé k abans d'una s en la conjugació. 3) h abans d's i en arrels que comencen en d, abans de t th i dh es tractada com gh. 4) similarmet són tractats els participis del perfecte passiu de snih i muh. 5) h en les demés arrels es tractada com a espiral cerebral, la qual es eludida després de canviar t th i dh a ḍh i allargar la precedent vocal curta.

palatal amb oclusiva no nasal: palatal + oclusiva ≠ nasal > gutural
 Sandhi intern: 1) c + consonants > k o g ; j en la majoria de casos també, però de vegades pot esdevindre cerebral. j + t th > sovint ṣ
 2) ch de l'arrel prach es tractada com ś. 3) ś + dh, les terminacions ātmanepada i el nom. -s > ṭ o ḍ d abans -s del futur i altres terminacions > k.

final -र्: अर्/आर् + sonora > अर्/आर् + sonora
 No existeix la doble rr, si apareix per retenció d'r original o conversió d's a r, la 1a r s'omet i la vocal que segueix, si és curta, es fa llarga.
 r de vegades > s, a final o inici de paraula quan segueix d'una consonant sorda.

inicial छ्: vocal breu, preposició आ, मा + छ् > ... + च्छ् Sandhi intern: ch després de vocal esdevé cch
inicial श्: -च्/-ञ् + श् + consonant sonora generalment > -च्/-ञ् + छ् També passa després de k ṭ i p.

अनुनासिकसंधि cas de les nasals

Anusvāra + consonant ≠ ś ṣ s h és opcionalment reemplaçada per nasal del mateix grup que la consonant que segueix. Sandhi intern: n i m + sibilant > anusvāra; seguides de les altres consonants excepte y, m > n.
Final consonant ≠ r/h + nasal > nasal del mateix grup + nasal
Vocal breu + -ञ् -ञ् -ण् -न् + vocal > vocal breu + nasal reduplicada + vocal
Final -ञ् + sibilant > -ञ् + pot insertar una क्

Final ऋ: _ no canvia: seguida de vocals, guturals, labials, sonores dentals, semivocals y r v i h.
 seguida de ṣ i s pot introduir en la sibilant una t transicional. Sandhi intern: no canvia quan segueix y v
 _ canvia a anusvāra: -न् + च् छ्/ट् ढ्/त् थ् > anusvāra +: श् + च् छ्/ष् + ट् ढ्/स + त् थ्
 Sandhi intern: 1) a final de paraula + sibilant. 2) a final d'arrel verbal + s. 3) quan l'n està insertada abans d's o ṣ en el plural neutre.
 -न् + ज् झ् श् > ज् + ज् झ् श् ओ छ् Sandhi intern: -j/-c + n > ṅ-
 -न् + ङ् ङ् > ण् + ङ् ङ्
 Sandhi intern: ṛ ṛ ṣ sempre que no s'interposi palatal, retroflexa o dental + n + vocal, n, m, y, v > ण्-
 -न् + ल् > ल्लं ङ् + क्

Final म्: _ no canvia: a final d'oració o quan va seguida de vocal.
 _ canvia a anusvāra: quan va seguida de consonant.
 -म् + क् ख् ग् gh / च् छ् ज् झ्/ट् ढ्/त् थ् द् घ् > -ङ्/ -ञ्/ ण्/ न्
 Sandhi intern: 1) -m + y r l > no canvia 2) -m + sufixes començats amb v > n. 3) -m + k > anusvāra + s + k

-अः अस् + consonant sonora > ओ -अः अस् + a > ओ + ऽ -अः अस् + vocal ≠ a > अ + vocal ≠ a
 -आः आस् + sonora > आ + sonora

विसर्गसंधिः

vocal ≠ अ/आ -: -स् -र् + sonora excepte र्/रु > र्/ desapareix i s'allarga la vocal precedent
 -: -स् -र् + sorda च् छ्/ट् ढ्/त् थ् > श् + च् छ्/ष् + ट् ढ्/स + त् थ्
 -: -स् -र् + sorda क् ख् प् फ् > : + sorda क् ख् प् फ्
 -स् -र् a final de frase > :
 -स् -र् + k kh p ph > :
 Excepcions: la visarga de eṣaḥ i saḥ s'eludeix sempre; eṣas i sas + consonant > perden l's.